

Georges Martyn

Recensie van

“T. Dankers en P. Delsaerdt, *De vele gezichten van het recht. Portretten van juristen uit de Oude Nederlanden*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2009, 55 p. + colofon, ISBN 978-90-4652-4305”,

in *Pro Memoria. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis der Nederlanden*,
jaargang 12 (2010), afl. 1, 130-131.

Stichting tot uitgaaf der bronnen van het Oud-Vaderlandse Recht (OVR)

Uitgeverij Verloren BV te Hilversum

(ISSN 1566-7146)

[p. 130]

Portretten

T. Dankers en P. Delsaerdt, *De vele gezichten van het recht. Portretten van juristen uit de oude Nederlanden*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2009, 55 p. + colofon, ISBN 978-90-4652-4305.

Als het Vlaams-Nederlandse *Tijdschrift voor Privaatrecht* feest viert, dan pakt zijn dynamische directeur, de eeuwig jonge coryfee prof. em. Marcel Storme, graag uit met een bijzonder project. Toen de periodiek tien jaren geleden zijn 35ste verjaardag vierde, kregen alle abonnees een magnifieke facsimile cadeau van Damhouders *Practycke civile* uit 1626, op zwaar papier, gebonden en met goudopdruk op de harde kaft. De editie prijkt op menig advocaten- en notariskantoor. Een lustrum later werd gevierd met een wetenschappelijk colloquium over 200 jaar Burgerlijk Wetboek, maar opnieuw ook met een mooie publicatie, de Nederlandse vertaling van *Elogio dei Giudici (Lof van de rechter)* van Piero Calamandrei (1889-1956). Ook voor de 45ste kaars op de taart is in 2009 weer gekozen voor een bibliofiele uitgave.

De editie van *De vele gezichten van het recht* is inderdaad weer bijzonder verzorgd. De, weliswaar veel kleinere, uitgave is helaas niet zo'n lekkernij voor rechtshistorici. Het woord 'gezichten' uit de titel is letterlijk te nemen. Het gaat immers om de reprint van portretgravures van 22 oud-Nederlandse juristen: Valerius Andreas, Balthasar Ayala, Viglius Aytta, Franciscus Balduinus, Jean II Carondelet, Joos de Damhouder, Johan de Witt, Boetius Epo, Nicolaas Everaerts, Andreas Gaill, Christophe de Longueil, François de Maulde, Gabriel Mudaeus, Petrus Peckius, Jacob Reyvaert, Jan Rommel, Nicolaas Rommel, Pieter Stockmans, Jean Wamèse, Mattheus van Wesembeke, Hendrik Zoes en Frans van der Zype. De opsomming doet wellicht bij vele lezers meteen de vraag rijzen naar het selectie criterium, want dit lijkt een allegaartje van juridische toptheoretici en ambtelijke praktijkmensen, van uitgesproken Nederlandse profielen en juristen die vooral elders hun faam verwierven (zo is de passage van Keulenaar Andreas Gaill als student in Leuven wel een heel dun raakvlak met de Nederlanden). De keuze voor deze mensen is bepaald door een zeer prozaïsch criterium: het feit dat van deze juristen een portret is opgenomen in de *Bibliotheca Belgica* van Jan

Frans Foppens (die zelf zijn mosterd haalde bij V. Andreas, A. Miraeus en F. Sweerts). Meer bepaald is gebruik gemaakt van een Brusselse druk van 1739, die zich vandaag in de Antwerpse universiteitsbibliotheek bevindt. Na een vijftal bladzijden verantwoording van het werk, wordt telkens een dubbele bladspiegel gewijd aan één persoon, met links de portretgravure (met vermelding van de graveur indien bekend) en rechts een summiere bio-bibliografische toelichting.

De teksten zijn van de hand van historicus Tim Dankers en boek- en bibliotheekwetenschapper Pierre Delsaerdt. In de inleiding vermelden ze de eerste juridische bibliografie van Giovanni Nevizzano uit 1522 en duiden ze het belang van Foppens' bibliografie voor de Nederlanden. De beschrijving van de pedigree van het voor de facsimile gebruikte exemplaar neemt de lezer mee naar de bibliotheek van praktizijnen in lang verdwenen instellingen. Dankers en Delsaerdt besteden aandacht aan de mens op de gravure en vooral aan het succes van één of enkele van zijn werken (waarin oorspronkelijk sommige van die gravures waren opgenomen, want ook Foppens was slechts een verzamelaar van bestaande gegevens). Naast de klassieke biografieënreeksen, werd vooral gebruik gemaakt van René Dekkers' *Bibliotheca Belgica juridica* (Brussel, 1951) en de tentoonstellingscatalogus *Logus Lovanium docet* (G. van Dievoet, D. van den Auweele, F. Stevens, M. Oosterbosch en C. Coppens, *Lovanium docet: geschiedenis van de Leuvense rechtsfaculteit (1425-1914)*, Leuven, 1988). De rechtshistorische (ir)relevantie raakt helaas wel eens ondergesneeuwd. Bij Franciscus Balduinus bijvoorbeeld vernemen we wel wat over zijn problemen in de godsdiensttroebelen, maar over zijn bijdrage aan de rechtswetenschap tasten we in het donker. Zo zal ook François de Maulde (Franciscus Modius), geboren in Oudenaarde en gediplomeerd in de rechten in Douai, bij weinig rechtshistorici een belletje doen rinkelen. We vernemen dat hij een van de grootste filologen van zijn tijd was. Over Jan Rommel is dan weer zo weinig te vertellen dat het blad naast de gravure vooral gevuld moet worden met een uiteenzetting over de kasselrij Brugge, waarvan hij raadspensionaris was. De betekenis van Everaerts' *Topica* is dan weer voor ingewijden voldoende bekend, maar de beschrijving ervan als 'honderd plaatsen waar de jurist op zoek kon gaan naar allerhande rechtsvragen' helpt de lezer niet vooruit.

De relevantie van deze publicatie is mijns inziens vooral dat op een aantrekkelijke wijze de rechtsgeschiedenis, gezien de ruime verspreiding van het jarige *Tijdschrift voor Privaatrecht*, wordt binnengebracht in elk hedendaags juristenkantoor. De tekstjes zijn vlot leesbaar en zullen misschien interesse wekken voor verdere lectuur. Minstens worden een aantal historische namen levend gehouden. Ik acht het niet uitgesloten dat in sommige kantoren het mes in het boek gaat en, met een goedkoop Ikeakadertje errond, 22 oude heren binnenkort menige wachtzaal of kantoor zullen opfleuren.

Daarenboven heeft de verzameling een zekere rechtsiconografische waarde. Het gaat immers om eigentijdse portretten, die op zijn minst iets vertellen over de plechtstatigheid van het juristenberoep. De oudste afgebeelde persoon is geboren in of om 1461 (Everaerts), de jongste sterfdatum is 1672 (de Witt). In de zestiende eeuw heeft de geportretteerde al wel eens een boek vast, maar de gevulde boekenkast als achtergrond wordt pas in de zeventiende eeuw populair. Veruit de meeste juristen hebben evenwel helemaal geen boek bij zich. Tot 1650 hebben de doctores de vierpuntige baret op het hoofd, maar daarna verdwijnt die. De witte pijpjes- of molensteegkraag is enkel in de mode tussen 1550 en 1650. In dezelfde periode

blijkt de toga wel eens een ingeweven of geborduurd bloemen- of andere decoratiemotief te hebben. In elk geval heeft, op een praktijkjurist na, iedereen de toga aan. Ten slotte valt het op dat, gespreid over de twee eeuwen, 19 van de 22 geportretteerden baard en/of snor hebben. De drie uitzonderingen zijn de tijdgenoten én humanisten Mudaeus, Everaerst en Carondelet. Toevallig?